

RIMNieuws

Nummer 41 – 2de kwartaal 1998

Driemaandelijks tijdschrift - Afgiftekantoor Mechelen 1 -
V.U. Frans Geys, Hoveniersstraat 16, 2800 Mechelen

Colophon

RIMNieuws is het driemaandelijks orgaan van Restauratie Integratie Mechelen v.z.w. ("RIM").

Werkten mee aan dit nummer: Erik Nobels, Willy Peeters, Patrick Egels, Peter Van den Bossche, Heidi De Nijn, Danny Goethals

Layout: Peter Van den Bossche

Fotografie: Frans Geys

Abonnementen op RIMNieuws kunnen onderschreven worden door storting van 350 F op rekening 320-4195088-05 van Restauratie Integratie Mechelen.

Indien het adresetiket voorzien is van een kleurcode, is uw abonnementsgeld voor het lopende jaar nog niet voldaan. Gelieve dit dan zo spoedig mogelijk te storten om ook in de toekomst RIMNieuws te blijven ontvangen.

Inlichtingen: RIM, p / a Patrick Egels, Vekestraat 8, 2800 Mechelen
(015 / 412708)

Bezoek ook de RIM website: <http://citelec.vub.ac.be/rim>

Wet van 08/12/92 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer: de gegevens aangaande de RIM-leden zijn opgeslagen in het bestand beheerd door RIM v.z.w., en worden slechts gebruikt voor interne administratieve doeleinden. Het ledenbestand van RIM v.z.w. wordt niet aan derden medegedeeld. Als U wil kennis nemen van de gegevens over uw persoon in ons bestand, kan dit mits eenvoudige schriftelijke aanvraag (een kopie van uw identiteitskaart insluiten) aan RIM v.z.w., Dageraad straat 45, 2800 Mechelen. Indien zou blijken dat onze bestanden onjuiste gegevens bevatten, zullen deze op uw aanvraag worden aangepast.

Editoriaal

Om verstarring tegen te gaan, vond er binnen het RIM-bestuur een heuse stoelendans plaats, meer nog er werden nog wat stoelen bijgeplaatst. Meer dan ooit bruisen de bestuursvergaderingen van leven. De keerzijde van dit alles is dat vele bestuursleden zich nog in hun nieuwe functie moeten inleven en dat er geen routine meer is.

Dit alles en ons doel onze lezers zo veel mogelijk informatie te verschaffen over enkele van onze actiepunten maakt dat dit RIMNieuws iets later verschijnt dan gepland was en dat er weer verhoudingsgewijs te veel lijvige artikels in staan. Het zijn echter “doe”-teksten.

We hopen deze vakantie veel lezers met RIMNieuws in de hand, in de wijk van het Klein Begijnhof en de Zelestraat tegen te komen, om de evolutie van deze wijk aan de hand van de wandelroute van Danny Goethals ter plaatse te bekijken. We raden U aan deze wandeling meer dan tweemaal te maken. Deze buurt bij avondschemering bezoeken na een dagbezoek is een absolute aanrader en een bewijs dat Mechelen charmes heeft om in te wonen.

In de aangrenzende buurt zijn er grote veranderingen op til. De geplande verhuis van de Mariaschool is een uitdaging voor het stadsbestuur. Gaat deze buurt grootschalig herontwikkeld worden zoals de omgeving van de Varkensstraat of kleinschalig zoals de wijk Klein Begijnhof-Heembeemd? Laten we het beste hopen.

In het volgend nummer hopen we in elk geval zelf het pad van de kleinschaligheid op te gaan.

Erik Nobels

RIMpels

- ‘**Van Onderuit**’ is een nieuwe Mechelse beweging die opkomt voor een zogenaamde ‘basis-democratische aanpak’. Blijkbaar is het verloop van de hoorzitting over het structuurplan Mechelen de aanleiding tot actie geweest. Het is de bedoeling om de burger een forum aan te bieden om zich uit te spreken en om een spiegel te zijn voor politici. De groep ijvert voor een stedelijk overlegplatform waar bewoners en bestuur elkaar kunnen vinden om de stad van morgen te bouwen. ‘Van Onderuit’ streeft naar een bestuurlijke vernieuwing, uitgaande van basisdemocratische beginselen en ervaringen opgedaan in Mechelse en andere bewonersgroepen.

Info: Mark Maes, Willem Herreynsstraat 29, 2800 Mechelen.

- De gebouwen rondom de **Plaisancebrug** vormen een merkwaardig stadsbeeld. De sfeer in die omgeving is de laatste jaren wel veranderd. Het ene café na het andere heeft de deuren gesloten, zodat er nog één (de Plaisance) overblijft. Enkele weken geleden heeft het café Leyden definitief de deuren dichtgedaan. Gevreesd wordt dat het mooie gebouw met driehoekig fronton in de toekomst gesloopt wordt en vervangen wordt door een hoogbouw. Na de vervanging van een art-decocafé door een nieuw bankgebouw zou dat een tweede inbreuk op het stadsgezicht betekenen. RIM houdt alvast een oogje in het zeil.
- Er is ook goed nieuws. Mechelen krijgt van de Koning Boudewijnstichting een subsidie van een miljoen frank voor het **toegankelijk maken van kerkgebouwen**, en de stad zou daar nog enkele miljoenen bovenop leggen. Dit past in het beleid om Mechelen te ontsluiten als kunststad, wat tot op heden nog te weinig is gebeurd. In een eerste fase gaat het om de Sint-Romboutskathedraal, de OLV-over-de-Dijlekerk en de Jezuiëtenkerk in de Bruul. Daarna zouden ook nog de Hanswijkkerk, de Sint-Pieter-en-Sint-Pauluskerk, de Begijnhofkerk en de Sint-Katelijnekerk aan bod komen.

- Bijzonder boeiend is het project van **Jaycees 'stad van mijn dromen'**. In april en mei hebben 18 groepjes kinderen van het 5de en het 6de leerjaar in Mechelen rondgewandeld en er een aantal groepsprojecten rond uitgewerkt. Ze kwamen voorstellen wat ze nu goed of slecht vonden aan de stad. Het was de bedoeling van het project om kinderen de stad te laten verkennen en hen te leren ervan te houden. Jaycees vond het pilootproject over de hele lijn geslaagd. Een aan te moedigen initiatief, een menselijke investering voor de toekomst!
- Aan het **Keerdok** zou een **jachthaven** gerealiseerd worden. Er is een overeenkomst tot stand gekomen tussen het stadsbestuur en het Nederlandse 'Brabants Bureau voor Toerisme'. Het gaat om een project van grensoverschrijdend watertoerisme. De jachthaven zou eind volgend jaar al klaar moeten zijn. De stad moet dan wel 7,2 miljoen frank investeren en rekent op een Europese subsidie van 1,5 miljoen frank. Er wordt een aanlegsteiger van 500 meter voorzien, goed voor ongeveer 30 boten. De aanwezigheid van de stedelijke badinrichting is een extra troef voor het project. De coördinatie van het Europese watertoerismenetwerk is in handen van het Brabants Bureau voor Toerisme. Laten we hopen dat dit project met voldoende zorg voor de bescherming van natuur en waardevolle architectuur van onze stad zal gebeuren. Vermelden we wel, voor alle duidelijkheid, dat de huidige werken aan de kaaimuur van het Keerdok niets met vermeld project te maken hebben.
- De Vlaamse regering heeft ondertussen ook het geld verdeeld voor het **Mercuriusproject**, dat de kleinhandel in de stad wil bevorderen. Het gaat om 862 miljoen frank, te verdelen over 38 projecten in 22 gemeenten. Gent kreeg voor 7 projecten liefst 96 miljoen frank steun, maar Mechelen kreeg de prijs voor het origineelste project met de herwaardering van de **Lamotsite**. Alhoewel we hier in een volgend nummer uitgebreid op terug komen, willen we nu reeds de aandacht

trekken op het lot van de Pekton. Onder het motto dat deze gevel toch al eens verplaatst werd, zal hij in het voorliggend project afgebroken worden. Waar gaat men deze houten gevel terug heroprichten?

- De **Zenne** blijft Mechelen zorgen baren. In de middeleeuwen was de ketting van Heffen reeds een twistpunt tussen Brussel en Mechelen dat veel bloed en inkt heeft doen vloeien. Blijkbaar heeft de hoofdstad de zaak nog niet kunnen verwerken, want nog steeds heeft deze grote vervuiler van het Scheldebekken geen zuiveringsinstallatie geplaatst. Het zuiveringsstation Brussel-Noord zit nog steeds in een voorbereidende fase. Het **Comité Zennevervuiling** heeft in **Eppegem** onlangs een debatavond georganiseerd over het probleem. Dit comité plant nieuwe acties waaronder een protestmanifestatie in september te Zemst.
- Achter het stadhuis beschikt de stad Mechelen over verschillende panden die deels leegstaan en deels door stadsdiensten betrokken worden. Het stadsbestuur zit met bouwplannen om deze panden beter te benutten. We hopen dat in het kader van dit project er ook woonruimte wordt voorzien, dat de binnengebieden niet volgebouwd worden en dat waardevolle panden, zoals het huis Zakstraat 3, bewaard blijven.
- De herinrichting van het stationsplein neemt langzaam vorm aan. In een volgend nummer zullen we hier uitgebreid op terug komen.

Patrick Egels – Erik Nobels

Nieuw museumbeleid Mechelen

Het Schepencollege van de stad Mechelen heeft in het voorjaar van 1997 een beleidsnota goedgekeurd voor een grondige vernieuwing van zowel de museuminfrastructuur als het museumbeleid in Mechelen. De opvattingen over wat een hedendaags stedelijk museum kan betekenen, evolueren immers snel. De beleidsnota heeft in de lijn daarvan nieuwe doelstellingen en concrete projecten op korte en langere termijn uitgetekend.

De Mechelse museum-as.

De collectie van het museum zal, zoals het een historisch zo belangrijke stad als Mechelen past, gepresenteerd worden op vier historisch belangrijke locaties. Deze zijn gelegen op een as dwars doorheen de Mechelse binnenstad: de Brusselpoort - een historisch gebouw in de buurt van de Grootbrug of op de Korenmarkt (de mogelijkheid hiervan wordt onderzocht) - het Schepenhuis - het Hof van Busleyden. Elke locatie zal gewijd zijn aan een welbepaalde historische periode maar zal daarnaast ook een eigen doelstelling realiseren. In de Brusselpoort wordt een museum voorzien dat een evocatie brengt van de vroegste geschiedenis van de stad, en toont daarnaast het verhaal van haar stedenbouwkundige ontwikkeling doorheen de eeuwen. Het Schepenhuis zal, dank zij de reeds geruime tijd zeer actieve vzw die het beheert, al vanaf 1998 zijn inrichting krijgen en binnen een termijn van drie jaar een volwaardig uitgebouwd museum voor kunst en geschiedenis van de stad voor de periode 15e-16e eeuw zijn. Het Hof van Busleyden wordt tegen 2000 heringericht om de geschiedenis van de stad Mechelen vanaf de 17e eeuw tot nu te tonen; daarnaast zal het de ontstaansgeschiedenis van de stad als bestuurlijk en juridisch centrum visualiseren. De vierde locatie, wellicht in de buurt van de Korenmarkt of de Dijle, zal uitsluitend gewijd zijn aan de hedendaagse kunst, vanaf het impressionisme; deze vergt immers door haar bestendige actualiteit een specifieke aanpak. Deze museum-as wordt meteen ook de spil waarrond de andere musea van Mechelen zullen kunnen functioneren. Er zal een gestructureerde samenwerking

uitgebouwd worden met het beiaardmuseum, dat dringend meer armslag moet krijgen, met het speelgoedmuseum en het bijenteeltmuseum; ook met andere musea in Mechelen als het klokkenmuseum, het museum voor deportatie en verzet, het uurwerkenmuseum, de tapijtweverij De Wit, het archeologisch museum enz. moeten samenwerkingsverbanden worden opgestart.

Openheid en dynamiek

De tijd is voorbij dat een museum in de eerste plaats zijn collectie zorgvuldig diende te bewaren en ter beschikking te houden van geïnteresseerden. Het museum zal een publieke ruimte worden. Nog meer dan vroeger moet het verleden in het museum actueel worden, maar dat zal niet meer volstaan: het museum moet zelf een actief deel worden van de dagelijkse culturele actualiteit van de stad. Dit vergt niet alleen geschikte locaties maar ook een sterk geprononceerde museumwerking. Deze zal zich met grote actieve openheid richten tot een heterogeen en breed publiek dank zij nieuwe infrastructuur en voorzieningen: vlotte toegankelijkheid, lage toegangsprijzen, aantrekkelijke ontvangst, doorgedreven automatisering van de informatie - ook voor interactief gebruik -, een cafetaria als rust- en pleisterplaats. Deze actieve openheid zal gedragen worden door nog een tweede pijler: een intense educatieve werking. Dit staat voor de bedoeling de mensen bestendig en doorgedreven aan te spreken in en vanuit het museum. Men denke aan folders, publicaties, levendige gelegenheidstentoonstellingen, initiaties voor specifieke doelgroepen (klassen, verenigingen..), frequente aanwezigheid in lokale zenders, kranten en tijdschriften, samenwerking met toeristische diensten, een museumkaart, een 'kunstwerk van de maand' dat deskundig en aantrekkelijk in de schijnwerpers wordt gezet enzomeer.

Het is duidelijk dat zo'n levendige werking maar authentiek is als ze op een solide basis rust. Daarom wil het museum ook een centrum worden voor onderzoek en studie, met een bredere didactische doorwerking. Onderzoek: een actieve promotie dient gevoerd te worden om docenten, wetenschappers, leraars en studenten aan te zetten elementen van de Mechelse collecties te kiezen als voorwerp van onderzoek. Allerlei aanleidingen zullen

hierbij spelen: herdenkingen, aanwinsten, restauraties. Voordrachten, seminaries en colloquia kunnen erbij aansluiten. Als didactische doorwerking hiervan zullen scholen, leraars, culturele verenigingen worden uitgenodigd de museumcollectie en al wat er rond op gang komt in hun onderwijs en vormingsactiviteiten te betrekken

Het hart: het Hof van Busleyden.

Een dergelijk uitgebouwd hedendaags stadsmuseum moet vanzelfsprekend een grote wetenschappelijke competentie koppelen aan een dynamische bedrijfsvoering. Dit vergt een precieze structurering van de personeelsformatie, een nauwkeurige omschrijving van taken en bevoegdheden, en een beredeneerde verdeling en aanwending van financiële middelen. Het hart hiervan zal kloppen in het Hof van Busleyden. Het zal daarvoor grondig moeten vernieuwd worden. Nog eind dit jaar wordt een architectuurwedstrijd uitgeschreven, met als opgave de mooie ruimten van het Hof van Busleyden optimaal tot hun recht te laten komen en tegelijk in te richten voor de diverse noden die boven werden geschetst. Naast de eigenlijke museumruimten moeten uitgetekend worden: een moderne receptie (met museumwinkel), een administratieve ruimte, een polyvalent lokaal (voor voordrachten, lessen, studie, recepties..), twee zalen voor wisseltonstellingen, een cafetaria. De ingang zal verplaatst worden naar de Sint-Jansstraat, waar de heerlijk gelegen binnentuin een gedroomde aanloop voor het bezoek aan het museum zal worden.

Tijd en geld...

Plannen vergen niet alleen veel ideeën en inzet, maar ook tijd en geld. Sinds enkele jaren is een Mechelse werkgroep Museumbeleid actief, onder impuls van de Schepen van Cultuur. De waarnemend conservator heeft hulp gekregen van een assistent om de vernieuwing uit te werken en verwacht wordt dat in de nabije toekomst nog meer medewerkers kunnen aangetrokken worden, al dan niet in tijdelijk verband, om projecten op te starten en de uitbouw van de educatieve werking te ondersteunen. De fundering waarop het nieuwe museumbeleid

gebouwd wordt, is uiteraard de collectie zelf. Deze dient dus grondig onder handen genomen te worden. In 1997 werd de reserveruimte op punt gezet: de kamers werden geïsoleerd, mobiele rekken voor het dragen van schilderijen en een opbergsysteem voor het bewaren van de beeldhouwwerken werden aangekocht. Dit jaar komen daar nog kasten bij voor het opbergen van kleiner ambachtelijk materiaal als kant, munten, zegels, koper en tin. Tegelijkertijd wordt een aangepast computerprogramma aangekocht voor de automatisering van de museumbestanden. Daarmee is de aanzet gegeven tot nieuw wetenschappelijk onderzoek van de hele stedelijke verzameling: een project dat vele jaren in beslag zal nemen. Voor de restauratie van de kunstwerken wordt een prioriteitenlijst aangelegd. De selectie gebeurt op basis van de historische en artistieke waarde, maar ook de aantrekkelijkheid van de stukken voor de museumbezoeker en het educatieve en didactische belang ervan zijn belangrijke criteria. Er wordt meteen onderzocht welke zaken voor permanente expositie in aanmerking komen. De bezoeker moet zich immers duidelijk in tijd en ruimte kunnen oriënteren: een aantal relictten uit het verleden zijn onontbeerlijk voor een duidelijke beeldvorming. De organisatie van de tijdelijke tentoonstellingen in het Hof van Busleyden in 1998, en ook later, kaderen volledig in het onderzoek naar en het opwaarderen van de eigen collectie. Nog dit jaar moet een plan tot herinrichting van het Hof van Busleyden gekend zijn zodat in 1999 de werken kunnen plaats hebben. In het jaar 2000 zal het museum klaar zijn voor de nieuwe start: de reserveruimte aangepast, een zachte buitenrestauratie en een hernieuwde binneninrichting.

Tegen die tijd zal ook het Schepenhuis een volwaardig museum geworden zijn. Dank zij het schitterende werk van de vzw Schepenhuis zullen nog dit jaar de infrastructuurwerken binnen voltooid zijn. De stad zelf zal onder impuls en opvolging van de dienst musea de inrichting van de zalen met aangepaste vitrinekasten opstarten en financieren.

De Brusselpoort kreeg in 96-97 een grondige buitenrestauratie: sinds kort kunnen de Mechelaars het gerestaureerde gebouw in al zijn schoonheid bewonderen. Binnenin zal een voorlopige

inrichting toelaten de bovengenoemde museumtaak te vervullen. De komende jaren zullen de nodige bedragen in de begroting van de Stad Mechelen ingeschreven worden al naargelang de vordering van de dossiers en de werken. In 1998 is dat, naast de 2 miljoen voor aankoop en 2 miljoen voor restauratie van kunstwerken, een bedrag van 8 miljoen voor de inrichtingswerken van het Schepenhuis en 3,1 miljoen voor de eerste aanpassingen van het Hof van Busleyden. De stad Mechelen hoeft dit alles niet alleen te betalen; er worden wegen gezocht om financieel, naast de subsidies van de Vlaamse overheid, ook beroep te doen op privé-sponsoring. Hiervoor worden nieuwe, eigentijdse structuren onderzocht.

Heidi De Nijn

School Sint-Jansstraat

Naar aanleiding van de geplande verhuis van de “Mariaschool” in de Sint-Jansstraat zond RIM de volgende brief naar de heer Van Volsem, directeur van de school.

Geachte heer directeur,

Betreft: Mariaschool - St - Jansstraat

Enige tijd geleden nodigde u ons uit om uw schoolgebouwen te bezoeken, in het kader van een nakende verkoop en verhuis van uw instelling. Naar u ons meedeelde, worden de bestaande gebouwen verkocht en is een omvangrijk nieuwbouwproject voorzien op de plaats van het huidige complex. Wij zijn u zeer erkentelijk voor het feit dat wij de kans krijgen voorafgaandelijk een bijdrage te leveren aan dit dossier. Derhalve proberen wij hiernavolgend een doordacht antwoord te formuleren op uw vraag naar onze mening over de aanwezige gebouwen en de voorgenomen vervanging ervan door een appartementen-complex. De volgende elementen pleiten o.i. tegen de voorgestelde aanpak.

In eerste instantie menen wij dat de bestaande gebouwen zeker geschikt zijn voor hun huidige gebruik, met name als klaslokalen en aanverwante functies. Wij zijn het evenwel volmondig met u eens dat een grondige renovatie en modernisering zich opdringt om te voldoen aan de vereisten van een hedendaagse functionaliteit en veiligheid. Het lijkt ons mogelijk om een aangepaste verbouwing uit te werken, met een beheersbaar budget. In de marge hiervan willen wij opmerken dat vele raadgevers nog steeds de (voor hun) gemakkelijkste en meest lucratieve weg bewandelen door een afbraak en nieuwbouw als enige mogelijkheid naar voor te schuiven. Gelet op de beschikbaarheid van een terrein aan de zijde Van Hoeystraat en de mogelijkheid om (een gedeelte van) het St. Elisabethhospitaal te incorporeren, lijkt het aankopen en volbouwen van een terrein buiten de stad ons een nodeloze verkwisting van open ruimte. Daarentegen zou het wel wenselijk zijn om een aantal woongebouwen die momenteel leegstaan en verkommeren, opnieuw proberen tot bewoning te brengen, zodat meer vermenging van functies in het bestaande blok tussen Stassartstraat / St.-Jansstraat / Merodestraat / Van Hoeystraat ontstaat.

In tweede instantie merken wij op dat de bestaande gebouwen onloochenbare architecturale en historische kwaliteiten bezitten, die het karakter van de omgeving zeker ten goede komen en die een verlies zouden betekenen bij afbraak. Wij zijn zeker niet fundamenteel gekant tegen moderne architectuur, maar de ervaring leert ons dat commerciële projecten meestal meer aandacht besteden aan het maximaliseren van de te rendabiliseren oppervlakte dan aan doordachte architecturale kwaliteiten.

Een volgend belangrijk element is het verkeer: ons lijkt het dat de situering in de kern van de stad, met een relatief goede bereikbaarheid qua openbaar vervoer en fiets, zeker de voorkeur verdient t.o.v. een inplanting aan de stadsrand, wat automatisch een toename van het autogebruik zal in de hand werken. Zoals ondertussen genoegzaam bekend, is het nastreven van oplossingen waarbij het gebruik van de auto zoveel mogelijk kan vermeden worden, een maatschappelijke opdracht van

eenieder. Wij hopen met deze eerste bedenkingen een bijdrage geleverd te hebben aan het herbekijken van uw project en het in overweging nemen van een renovatie van uw bestaande gebouwen. Het zou ons een genoegen zijn om ons standpunt verder toe te lichten op een volgende ontmoeting, aangezien wij beseffen dat het in het kader van deze brief moeilijk is om alle elementen uitgebreid toe te lichten. Wij staan dan ook ten **allen** tijde tot uw beschikking voor verdere informatie.

Hoogachtend,
vanwege RIM

De St.-Jansstraat: werken op til?

Van de heer Van Volsem ontvingen wij op 23 mei 1998 het volgende antwoord:

Geachte leden van RIM,

Vooreerst dank voor uw brief van 15 april laatstleden.

U bezocht met drie leden van RIM de bestaande schoolgebouwen en u werd grondig en correct geïnformeerd over ons project.

Graag willen wij wel reageren op uw brief en wij zijn dan ook wel zeer verrast door bepaalde argumenten in uw schrijven die wel anders geformuleerd werden tijdens uw bezoek. Wij zijn dan ook zo vrij toch een aantal zaken opnieuw ter sprake te brengen omdat wij, voor een aantal punten, wel duidelijk van mening verschillen.

- U schrijft dat de bestaande gebouwen zeker geschikt zijn als klaslokalen; evenwel na grondige renovatie en modernisering. De lokalen aan de St.-Jansstraat zijn klaslokalen van de Mariaschool, buitengewoon lager onderwijs, en werden door de inspectie onderwijs **afgekeurd** als klaslokalen. De lokalen achterin zijn van het Sint-Janshof, het buitengewoon secundair onderwijs, en werden door diverse architecten en ingenieurs als “gevaarlijk op termijn” omschreven en in nog slechtere staat dan de voorbouw. Van renovatie kan hier helemaal geen sprake meer zijn, totale afbraak wordt door elke deskundige als enig alternatief gesteld (Deskundigen die geen baat hebben bij het project). Wij weten ook niet of u stilgestaan heeft bij de vraag hoe deze fundamentele renovatie gerealiseerd moet worden met meer dan 300 leerlingen en een 100-tal personeelsleden. Waar zouden zij in tussentijd, gedurende vele maanden moeten verblijven? Praktisch is hiervoor geen oplossing. En of dit met het door u omschreven “beheersbaar budget” realiseerbaar is, betwijfelen wij sterk.*
- Het terrein aan de Van Hoey straat. Daar is wel een misverstand opgetreden. Er is geen sprake van een gedeelte van het St.-Elisabethhospitaal te incorporeren. Hier moet iets verkeerd begrepen zijn. Wel werden de huizen aan de Stassartstraat vermeld, naast notaris Schotsmans richting Wollemarkt, om te renoveren en terug bewoonbaar te maken. (Wat trouwens ook één van uw voorstellen was).*
- Wat u schrijft over de aankoop en “volbouwen” van een terrein buiten de stad, dat het een “nodeloze verkwisting van open ruimte” zou betekenen, kunnen wij wel het volgende melden.*

Er bestaat reeds lang bij de stedelijke diensten (planoloog, schepenen, enz.) voor dit terrein een uitgetekend plan om er een woonwijk te realiseren. Wij vinden, om verschillende redenen, dat het beter is dat er een school komt in plaats van particuliere woningbouw:

- *De vraag om de ontvolking van de steden tegen te gaan (allen gaan wonen aan de rand van de stad) en terug voor inbreiding te pleiten, is dit toch een grote kans om dit volledig verlaten stadsgedeelte aan de St.-Jansstraat, met zijn dagelijkse criminaliteit tegen te gaan. Sommige leden van het bezoek waren het hierover ter plaatse roerend eens dat RIM niet enkel staat voor de zorg voor oude gebouwen, maar ook en vooral voor het leefbaar maken van de stad. Ook de beleidsvoerders van de stad opteren duidelijk voor het terug bewoonbaar maken van dit stadsgedeelte.*
- *Onze school brengt een dagelijkse stroom van veel auto- en autobusverkeer met zich mee. Dagelijks worden vele kinderen (die licht, matig of ernstig mentaal gehandicapt zijn) gebracht door hun ouders, terwijl anderen met de 8 schoolbussen van de dienst leerlingenvervoer worden gehaald en weggebracht. Ook een 100-tal personeelsleden komen met de wagen de ochtenddrukte “versterken”. Het verplaatsen van de scholen vinden wij toch ook een argument om de leefbaarheid binnen een stadskern te verbeteren.*
- *U pleit voor het vermengen van functies in het bestaand blok tussen Stassartstraat/St.-Jansstraat/Van Hoey straat; maar is het u opgevallen dat er dan dringend meer woonfunctie moet komen? Beiaardschool, Hof van Busleyden, Stedelijk Onderwijs, Vrij Onderwijs,... is de situatie nu in de St.-Jansstraat!*
- *Verder merkt u op dat de bestaande gebouwen **“onloochenbare architecturale en historische kwaliteiten”** bezitten. Bij het bezoek van enkele van uw leden hadden wij sterk de indruk dat zij de mening deelden van alle andere vaklui die eerder op bezoek waren, o.a. mevr. Eeman (Monumentenzorg), diverse architecten, e.d. Onderzoek wees uit dat de gebouwen afbrandden tijdens? na? de eerste wereldoorlog en in 1922 weer opgebouwd werden. Vele constructies zijn ook van de jaren '50 (klaslokalen met glasalplaten, optrekken van het dak voor slaapruimten) wat zeker het historisch kader van de St.-Jansstraat niet ten goede komt. Geen enkel van de bestaande gebouwen is ouder dan 70 jaar en alles werd met naoorlogse middelen gebouwd (teveel zand en*

dergelijke...) waardoor de gebouwen nu van elkaar afscheuren en wegzakken. Ik heb een foto in mijn bezit waar men de vernielde gebouwen duidelijk kan zien.

- Dat de ontwerpers van een nieuwbouw aandacht zullen moeten besteden aan deze historische wandelstraat lijkt ons uitermate belangrijk. Hierover zullen de stedelijke diensten ook moeten waken. Wij hebben alleszins ook beklemtoond dat dit uitermate belangrijk is en de firma is hiervan door mij, van bij de start, op de hoogte gebracht.
- Uw argument in verband met het verkeer heb ik hiervoor reeds besproken. Als u leerlingen met een licht, matig en ernstig mentale handicap kent, weet u dat het gebruik van openbaar vervoer en fiets uitermate beperkt is, juist omwille van hun handicap. Onze bedoeling ligt juist in het wegtrekken van het drukke vervoer uit de stadskern. Cft. De stedelijke school voor buitengewoon secundair onderwijs, die naar de Stuivenbergbaan verhuisd is vanuit de Kon. Astridlaan en omgeving.

Als alle argumenten naast elkaar geplaatst worden, is het voor alle betrokken partijen een betere oplossing dat de school ruilt voor een woonproject. Wij zijn ervan overtuigd dat, wie de St.-Jansstraat en omgeving kent, zoals wij die er 30 jaar zijn, weten waar de problemen zich nu bevinden.

Tevens willen wij u melden dat renovatie als **eerste** punt op onze agenda stond, nadat de schoolgebouwen werden afgekeurd. Hierover hebben wij ons wel degelijk en grondig geïnformeerd. De voorgestelde oplossing, nl. verhuis naar de rand, komt als enige haalbare oplossing naar voor.

Wij blijven uiteraard bereid om dit verder en grondig met u te bespreken. De waardering voor uw werk hebben wij ook laten blijken door u lang vooraf te informeren van onze plannen. Wij hopen dan ook dat wij tot een gezamenlijk standpunt kunnen komen waar iedereen wel bij vaart: de kinderen en jongeren met een handicap, de toekomstige bewoners van de unieke woonomgeving aan de St.-Jansstraat en gans Mechelen, dat weer wat meer leefbaar wordt en nieuwe mensen in haar stadskern kan verwelkomen...

Met de meeste hoogachting,

M. Van Volsem, Directeur BSO

Is er nog hoop voor het Zegel?

RIM blijft de beslissing van de NV Technopolis om zich niet in het Zegel te vestigen in vraag stellen. De redenen daarvoor zijn in het vorig nummer uitvoerig aan bod gekomen, evenals de argumentatie van de NV Technopolis om zich aan de oprit van de E19 te vestigen.

RIM begrijpt die argumentatie wel als ze enkel om bedrijfseconomische redenen wordt genomen, maar blijft erop hameren dat deze keuze beleidsmatig onverantwoord is. Desnoods dient het budget verhoogd te worden. De 360 miljoen frank die thans voorzien is voor de oprichting van de Technopolisvestiging is volgens ons weggesmeten geld.

Het oprichten van een doecentrum voor wetenschap en technologie kan vanuit educatief oogpunt dan al verantwoord zijn, maar de realisatie ervan op de nu gekozen plaats is ronduit anti-stedelijk. Een dergelijke beslissing en besteding van overheidsgeld gaat dus flagrant in tegen de meest recente beleidsintenties. Onze vereniging is niet bij de pakken blijven zitten, en rekt ook op u, geachte lezer, om een soort Mechels front te vormen tegenover de gevoerde politiek.

Guy Bertrand heeft de kwestie nog eens uitvoerig uiteengezet voor de stedelijke commissie monumentenzorg (SCM). We kunnen op de steun rekenen van de meeste commissieleden.

Patrick Egels heeft de zaak ook besproken met de stedelijke cultuurraad en de raad van bestuur van het cultureel centrum. De stedelijke cultuurraad zal een actie voeren naar haar leden toe, door het versturen van een bericht en een type-brief aan de Minister-president met de vraag om op de genomen beslissing terug te komen. Het bestuur van het cultureel centrum keurde een motie goed die ongeveer dezelfde inhoud heeft als deze type-brief.

We houden u op de hoogte van verdere evoluties in dit ongemeen belangrijke dossier. We trachten in de nabije toekomst een actie te organiseren om ook individuele reacties tot een

geheel te bundelen. Ook kijken we naar de mogelijkheden om een parlementaire vraag over het Zegel te laten stellen. Inmiddels blijven we hopen dat het nieuwe informatiecentrum van de hedendaagse technologie een plaats vindt in dit pioniersgebouw van de 19de eeuwse industriële revolutie.

Patrick Egels

Het Zegel: uniek industrieel-archeologisch patrimonium te Mechelen...

Dit is de inhoud van de type-brief, toegestuurd aan de verenigingen aangesloten bij de cultuurraad.

Mijnheer de Minister-president,

Wij hebben het door de vzw RIM samengestelde dossier over NV Technopolis en het Zegel uitvoerig doorgenomen.

Wij zijn met onze vereniging, lid van de stedelijke Cultuurraad van Mechelen, van mening dat wij RIM moeten steunen in haar poging om de beslissing over de nieuwe vestigingsplaats van Technopolis alsnog te herzien.

Onze vereniging vindt het ongehoord dat 360 miljoen frank aan gemeenschapsgeld wordt uitgegeven aan een uitgesproken anti-stedelijk project. Dat gaat volgens ons regelrecht in tegen de herwaardering van de stadscultuur en tegen de principes van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Indien uw beslissing onomkeerbaar is, verzoeken wij u de vestigingsplaats van OVAM in de historisch waardevolle Sint-Katelijnestraat in vraag te stellen. De plannen voor de renovatie van het Zegel zijn klaar. Er is veel onderzoek en denkwerk verricht. Kan OVAM zich eventueel niet op die plaats vestigen?

In eerste instantie blijven wij echter hopen dat Technopolis zich toch nog in het Zegel vestigt.

*Namens de vereniging N.N., lid van de stedelijke Cultuurraad,
.N.N... (functie)*

Uiteraard kan u ook steeds individueel een dergelijke brief opstellen en naar RIM sturen.

Zomer- en herfst-programma Mechelenbinnenstebuiten

De stadswandelingen van Mechelenbinnenstebuiten bieden in de zomer van 1998 een blik op de geschiedenis van stedenbouw, architectuur en stadsleven in de twintigste eeuw, maar ook op mogelijke ontwikkelingen na de eeuwwisseling. In de herfst komen er enkele specifieke thema's aan bod.

Elke zondag bezoeken we een waardevol gebouw en wordt ook een cafépauze ingelast.

Reserveren is nodig.

Deelnemen aan een wandeling kost 200 fr. per persoon. RIM-abonnementshouders betalen 100 fr., evenals leden van de Stichting Vlaams Erfgoed of de Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg. Kinderen jonger dan 14 jaar kunnen gratis meewandelen.

Inlichtingen en reserveringen: 015/41.27.08 of 015/41.42.52

ZOMERPROGRAMMA

In de ban van de belle époque

zondag 2 augustus - Brusselpoort - 14:00 – 17:00

De 19de eeuw heeft het stadsbeeld en de samenlevingsverbanden van Mechelen grondig gewijzigd. Rond de eeuwwisseling voerde de overheid drastische infrastructuurwerken uit in functie van de volksgezondheid. De Dijle werd grotendeels rond de stad geleid en de vlietjes werden ingekokerd en gedegradeerd tot rioleringsnet. Het feit dat dergelijke ingrepen op relatief korte tijd tot stand kwamen, toont aan dat Mechelen rond 1900 een rijke industriestad was. De vruchten van de industriële bloei waren er aanvankelijk alleen voor een uiterst beperkte financiële toplaag, maar toch begon rond de vorige eeuwwisseling ook de welvaart van de gewone mens te verbeteren.

We kijken naar arbeiderswoningen en herenhuizen, belangrijke openbare gebouwen en fabrieken. We gaan ook op zoek naar de sporen van de vlietenoverwelving.

Provinciestad tussen twee wereldoorlogen

zondag 9 augustus - IJzerenleen - 14:00 – 17:00

De eerste wereldoorlog betekende een zware schok voor alle lagen van de bevolking. In 1918 was er armoede en hongersnood en werd het tekort aan woningen in Mechelen op meer dan 4000 geschat. De wederopbouw gebeurde moeizaam en was het voorwerp van verhitte discussies tussen traditionalisten en modernisten. De economie kwam er in de jaren 20 even bovenop, maar de economische crisis van de jaren 30 en de maatschappelijke tegenstellingen dreven de stad, het land en de wereld naar een nieuwe oorlog.

We lopen door de stad van onze grootouders, in het spoor van de vieux-neuf-stijl, art deco, cottage, modernisme en nieuwe zakelijkheid, langs huizen, cafés, winkels en feestzalen.

Euforie rond 'expo 58'

zondag 16 augustus - Station - 14:00 – 17:00

Voor de tweede keer in enkele decennia kon de wederopbouw van stad en land beginnen. De moderne opvattingen over stedenbouw en architectuur hadden echter algemene ingang gevonden en werden spoedig misbruikt door promotoren die slechts op gemakkelijk geldgewin uit waren. De historische stad als woonmilieu en als centrum van gemengde activiteiten werd afgewezen door een generatie die gebukt ging onder het trauma van twee wereldoorlogen. De economische bloei van de jaren 50 en 60 bracht een voorheen ongeziene welvaart met zich mee. Economische groei en technische vooruitgang leken de sleutelwoorden voor gegarandeerd succes. De auto werd het gouden kalf.

Een wandeling langs de triomfgebouwen uit de tijd van de wereldtentoonstelling in 1958, maar ook langs schrale woonblokken en grootschalige winkel- en kantoorgebouwen.

Nieuwe stedelijkheid

zondag 23 augustus - Kraanbrug -14:00 – 17:00

Door de energiecrisis van de jaren 70, de rampzalige toestand van het leefmilieu en maatschappelijke schokgolven als 'mei 68' werd de welvaartsmaatschappij door een nieuwe generatie in vraag gesteld. De onleefbaarheid van het stadscentrum en de verwoesting van de natuur noopten tot een nieuwe houding tegenover milieubeleid, monumentenzorg en stedelijkheid. De maatschappij kwam tot bezinning over het ongebreidelde geloof in de technologische vooruitgang. Een nieuwe stedelijkheid uitte zich in de interesse voor kleinschalige architectuur, renovatie en restauratie, sociale stadsvernieuwing en het terugdringen van het autoverkeer.

We vergelijken het huidige stadsbeeld met dat van de jaren 70 om na te gaan wat wel en niet gebeurd is om de stad te herstellen. Stadsvernieuwingprojecten, monumentenzorg, kleinschalige architectuur en heraanleg van straten en pleinen.

Zicht op de stad van morgen

zondag 30 augustus - Korenmarkt - 14:00 – 17:00

Er is nog veel werk aan de winkel om van de stad een aangename leef-, werk- en woonplek te maken en om de natuur te herstellen. Men hoopt tegenwoordig de nodige ruimtelijke dynamiek te ontwikkelen door de invoering van structuurplannen. Die moeten de richting aanwijzen om te komen tot een duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Voor de ontwikkeling van de stad is dit beslist niet overbodig, want de stad van vandaag zit vol knelpunten.

We gaan op zoek naar een aantal van die knelpunten en we filosoferen over de mogelijke invullingen op die plaatsen of over de bedreigingen die er momenteel aanwezig zijn. Zicht op hedendaags bouwen en verbouwen van huizen, winkels, kantoren, theaters, scholen ... in het unieke kader van de historische stad, het Bourgondische Mechelen.

HERFSTPROGRAMMA

Terug naar school

zondag 27 september -Fonteinbrug - 14:00 – 17:00

Mechelen is een scholenstad. De schoolgebouwen van heden en verleden weerspiegelen de evolutie van onze visie op jeugd en opvoeding en brengen levensbeschouwelijke tegenstellingen aan het licht. Inplanting en vormgeving van de schoolgebouwen typeren de mentaliteit van ontwerpers en gebruikers. Verhalen over grootschool en koraalschool, de ideeën van Jan Standonck en Mgr. Scheppers, conflicten tussen katholieken en vrijzinnigen en de huidige schaalvergroting in het onderwijs.

Vilvoorde revisited

zondag 11 oktober - Grote Markt Vilvoorde -14:00 – 17:00

Vorig jaar organiseerde Mechelenbinnenstebuiten mee de Open Monumentendag in Vilvoorde. Wie de wandelingen toen gemist heeft, krijgt nu een nieuwe kans. Vilvoorde staat niet onmiddellijk bekend als een historische stad, want er is in het verleden zeer onachtzaam omgesprongen met het cultureel erfgoed van de 'Pjèrefretters'. De stad kende een bloeitijd tot het einde van de 15de eeuw en werd in de 19de eeuw dooreengeschud door het industriële geweld. Een zicht op de oude Zennehaven en het kanaal en op herenhuizen, fabrieken en tuinvijken.

Wachten op de keizer

zondag 25 oktober - Grote Markt - 14:00 – 17:00

Een vooruitblik op het Keizer-Kareljaar in 2000. We zijn heel trots op ons Bourgondisch-Habsburgs patrimonium, maar hoe staat het ermee? De adellijke hoven, huistorens en houten gevels van Mechelen zijn uniek in de Nederlanden. Maar draagt de aanwezige kwaliteit voldoende bij tot het historische imago van de stad?

Klein Begijnhof – Heembeemd

25 jaar stadsvernieuwing 1972-1977

1. Inleiding

De Mechelse volksbuurt 'Klein Begijnhof - Heembeemd' werd in 1972 uitgekozen als een pilootproject van stadsvernieuwing. Na 25 jaar kunnen we terugblikken op de evolutie van het project en is het mogelijk een evaluatie van de resultaten te maken. De stadsvernieuwingsproblematiek beperkt zich uiteraard niet enkel tot deze wijk. Maar er vallen wel lessen te trekken uit de ervaringen die hier werden opgedaan. Ongetwijfeld is de stadsvernieuwing in de wijk Klein Begijnhof-Heembeemd één van de meest interessante sociaalstedebouwkundige evoluties van de laatste kwarteeuw in Vlaanderen. Daarmee overstijgt het ook ruimschoots het plaatselijke niveau.

2. Historische achtergronden in Mechelen

De wijk Klein Begijnhof-Heembeemd ligt in het noorden van de binnenstad, helemaal aan de rand ervan. Ze is zowat 12 ha groot en wordt begrensd door de F. de Merodestraat, de Van Hoeystraat, de Kanunnik De Deckerstraat, de Sint-Katelijnestraat en de E. Tinellaan (Kleine ring rond Mechelen). Zie kaart 1.

In de Middeleeuwen bevond zich hier een armenwijk, de 'Parochie' genaamd. De woonwijk lag buiten de eerste stadsomwalling, maar wel binnen de 13e-eeuwse omwalling. Het Klein Begijnhof vormde een soort bufferzone tussen deze armenwijk en de rijke buurt rondom de Sint-Romboutskathedraal.

Tijdens de 19e-eeuwse industriële revolutie nam het bevolkingsaantal snel toe. Dun bevolkte wijken van de binnenstad werden rond 1850 snel volgebouwd met kleine speculatieve arbeiderswoningen. De hygiënische wantoestanden werden geconcentreerd in de traditionele armenwijken van de stad. Maatregelen op stedelijk niveau om de wantoestanden op te lossen volstonden niet voor deze buurt. In de 20e eeuw bleven

de problemen van armoede, sociaal isolement en erbarmelijke huisvesting bestaan:

- een zeer hoge bebouwingsdichtheid (67 gebouwen/ha in 1974)
- een hoge bevolkingsdichtheid (313 inw/ha in 1908 en 143 inw/ha in 1960)
- een slechte bouwtechnische toestand: grondvocht, dunne muren, slechte daken
- een slechte woontechnische toestand klein, weinig licht en lucht, steile en smalle trappen, geen wc's
- een totale afwezigheid van publiek groen en open ruimte
- veel hinderlijke bedrijven (geluid, luchtvervuiling)
- de nabijheid van kloosters en kazerne (met cafés en bordelen)
- een overdreven grote concentratie van sociaal-marginale groepen

De wijk stond dan ook met haar kansarme bevolking helemaal aan de onderste trap van de maatschappelijke ladder van Mechelen.

Daarnaast bleef de wijk echter een belangrijke historische betekenis behouden, door de aanwezigheid van enkele grote panden aan de buitenrand van de wijk.

3. Van sanering tot stadsvernieuwing

In de periode 1945-1960 was er een schrijnend woningtekort: door de oorlog waren immers veel steden zwaar gehavend ! De huizen waren duur en de mensen kochten dan maar een lapje grond op de buiten (stadsrand); de overheid stimuleerde dit door het toekennen van premies (wet "De Taeye") aan wie voor eigen rekening bouwde of een door de overheid gebouwde woning kocht. Het gevolg was uiteraard een wilde en ongeordende suburbanisatie van de stadsrand.

Dan kwam de "wet Brunfaut", die de oprichting van een nationaal fonds ter realisatie van projecten van woningbouwverenigingen voorzag. Het begrip sociale woningbouw werd geboren en nieuwe woonwijken aan de rand van de stad ontstonden.

Dit leidde tot nog meer ontvolking van de stadskern en verkrotting.

Vanaf de jaren 1960 lagen de redenen voor het verlaten van de stad totaal anders : de toenemende welvaart bracht mobiliteit, de

Klein Begijnhof - Bogaard: privé restauratie initiatief

auto deed haar intrede, de mensen beschikten over meer koopkracht, supermarkten vestigden zich aan de stadsrand, fabrieken verlieten de stad, stadswoningen voldeden niet langer aan de nieuwe comfortnormen (o. a. tuin) en de stad werd minder aantrekkelijk door de stijgende verkeersdruk met lawaai en allerlei milieuhinder. Vandaar een vertrek uit de steden eerst door de meer gegoeden en nadien ook door de sociale middenklasse.

In de stadskern had dit een toenemende éézijdige bevolkingssamenstelling tot gevolg: overdreven veel bejaarden, alleenstaanden, gastarbeiders. Door de ontvolking gingen grote zones verkrotten, wat de leegstand in de hand werkte. Vaak werden de woningen nog bewoond door kansarmen die niet in staat waren het nodige onderhoud van hun woning te waarborgen.

Het wonen in de steden werd hoe langer hoe meer als negatief ervaren. Maar de welvaart kan dergelijke krottenbuurten niet toelaten ! Het slopen van groepen ongezonde woningen was het gevolg. De wetgeving liet toe dat gemeenten - met subsidies - woningen kochten en sloopten, zonder verplichting tot bouwen evenwel.

De sociale bouwmaatschappijen werden verplicht na sloop nieuwe woningen te bouwen. De getroffen bewoners konden de nieuwe huurprijzen niet betalen en verhuisden. Hele leefgemeenschappen werden ontbonden. In de jaren'60 kwamen dan ook de eerste immigranten zich in de vergeten wijken vestigen.

Deze vorm van stadsvernieuwing riep echter op het einde van de jaren '60 reacties op. Ondertussen werd de historische binnenstad opgedeeld in monofunctionele zones en werd de open ruimte rond de steden verkaveld.

In 1972 wilde men ook de wijk Klein Begijnhof - Heembeemd 'vernieuwen'. In feite was het de bedoeling om de wijk af te breken en te vervangen door een nieuwe. Maar de speculatieve wildgroei, de verkeersoverlast en de vernietiging van het historisch erfgoed leidden uiteindelijk tot een andere aanpak van de stedelijke problematiek. De politiek van de 'sociale stadsvernieuwing' zag het daglicht : men streefde ernaar de woonsituatie van de bewoners te verbeteren, zodat deze ter

*Nieuwe sociale huisvestingsprojecten vervangen de oude
krotwoningen....*

plaatse konden blijven wonen. Zo werd gezorgd voor de verwezenlijking van het basisrecht op wonen voor de zwakkere bevolkingsgroepen. Van overheidswege werd een saneringspremie voor de particulier uitgeschreven. In de praktijk van de stadsvernieuwing werd stilaan afstand gedaan van de bijna traditionele procedure van slopen en wederopbouwen ten voordele van renovatie.

De stedenbouwkundige filosofie luidde: “het creëren van een betere woonsituatie opdat voor de huidige wijkbewoners en nieuwkomers, levensomstandigheden mogelijk worden gemaakt waarbij ze echt gelukkig zichzelf kunnen zijn, rekening houdend met hun eigen noden en financiële toestand”.

Voortaan zou men de oude stedelijke structuren sparen en opnieuw streven naar de fijnmazigheid van het stadswefsel en een versterking van de eeuwenoude vermenging van functies.

De wijk Klein Begijnhof - Heembeemd moest een voorbeeld van de nieuwe aanpak worden.

4. Een boeiende, maar moeizame start

De belangrijkste problemen, vooral dan vanuit het bewonersstandpunt bekeken, kunnen als volgt worden samengevat :

- stadsvernieuwing is een maatschappelijk probleem : oude buurten werden vaak jarenlang verwaarloosd ; er wonen weinig kapitaalkrachtigen en in de buurten die er het ergst aan toe zijn, wonen de armste mensen.
- stadsvernieuwing als financieel probleem : het verbeteren van oude buurten kost veel geld en de bewoners kunnen dit meestal niet zelf betalen; de huren van de verbeterde woningen en de nieuwbouw in de buurt zijn meestal niet betaalbaar voor de bewoners.
- stadsvernieuwing als organisatorisch probleem : zowel bij de gemeente als bij de buurt.
- stadsvernieuwing als probleem van planning en fasering: er bestaat vaak onduidelijkheid over de bedoelingen van de vele partijen.

De eerste jaren van de stadsvernieuwingsoperatie in Mechelen werden gekenmerkt door dynamiek en optimisme. Renovatie, invularchitectuur, inbreiding, inspraak, buurtwerk, participatie,

heraanleg van straten en pleinen vormden de basisbegrippen. Enkele inspraakrondes werden enthousiast bijgewoond en de stedenbouwkundige wedstrijd van 1975 leverde interessante resultaten op.

Sinds '77 resulteerde dit stadsvernieuwingsbeleid in een bestemmingsplan. Daarbij opteerde men voor een soepel planningsinstrument dat gemakkelijk bijgestuurd kan worden. Er bestaan dan ook geen specifieke bouwnormen of richtlijnen.

Door administratieve traagheid en conservatieve reflexen, maar ook door een gebrek aan adequate financiële tegemoetkomingen, gebeurde er in de jaren '70 echter weinig concreets. De bevolking begon te protesteren tegen de gang van zaken en geraakte uiteindelijk ontmoedigd.

Het project leek op een compleet fiasco uit te draaien.

Invulling van een binnengebied. Dit is wel degelijk de Mechelse binnenstad... Let op de gevelpunt van de Predikherenkerk links, die toelaat deze foto te situeren.

5. Erkenning als herwaarderingsgebied

Een kenterring kwam er pas in 1982, toen het gebied als eerste op een lange lijst, door de Vlaamse Gemeenschap erkend werd als herwaarderingsgebied. Een half miljard aan subsidies werd in de wijk gepompt. Vanaf 1972 tot nu hebben de verschillende overheden hier bijna 1 miljard frank geïnvesteerd.

Vanaf dat ogenblik schoten de vernieuwingsprojecten dan ook snel op. De praktische verwezenlijking hield onder meer in:

- initiatieven van openbare en aanverwante besturen
 - de Stad Mechelen - stedelijke regie voor stadsvernieuwing (Stad) kleinschalige invulbouw en woningverbetering (verhuur en verkoop).
 - het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - Mechelen (OCMW) huisvesting voor bejaarden en alleenstaanden.
 - het project Domus Flandria van het Vlaams Gewest.
- de “S.M Mechelse Goedkope Woning” (MGW) : een erkende huisvestingsmaatschappij voor sociale woningbouw.
- sociale huurprijzen : de huurprijs wordt berekend op basis van het inkomen van de huurder.
- wijkvergaderingen en overleg tussen en met de bewoners.
- ontmoetingsruimten (bvb Dymphnarium).
- belasting op leegstaande panden in vervallen toestand.
- stedelijke verbeteringspremies voor bouwen of verbouwen.
- belastingverlaging voor privé-personen die bouw- of herstellingswerken uitvoeren.

De talrijke renovaties en nieuwbouwprojecten van de stad, het OCMW, en later de Mechelse Goedkope Woning en de privé-sector, veranderden de aanblik van de wijk. Huizen werden gerenoveerd en monumenten gerestaureerd, nieuwbouwprojecten werden gerealiseerd en er werd ook een aanvang genomen met de heraanleg van straten en pleinen.

Begin jaren'90 had de wijk een metamorfose ondergaan.

6. Stand van zaken

Tot de dag van vandaag gaat de vernieuwing door. Er is nog veel werk voor de boeg, maar toch is het nu reeds mogelijk om een evaluatie te maken van een kwarteeuw stadsvernieuwing en

*Hier en daar bleven elementen
van het oorspronkelijk aspect
van de wijk bewaard....*

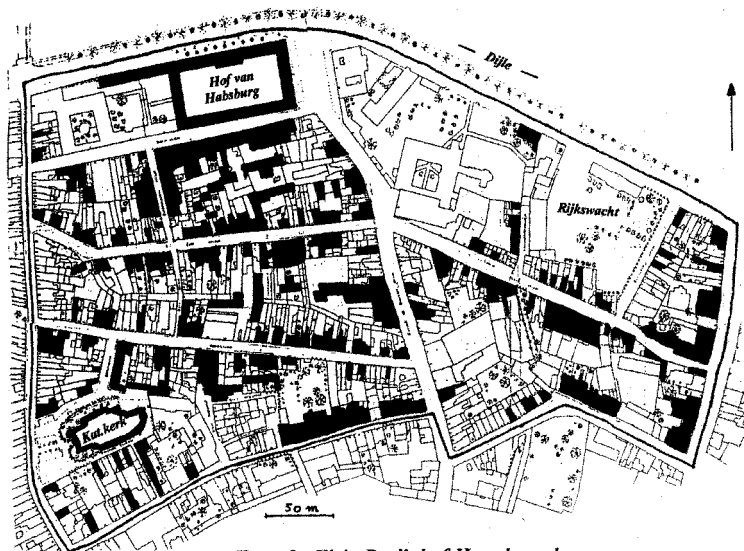
*terwijl elders hedendaagse
constructies in het oog
springen....*

de gevolgen ervan op stedenbouwkundig en sociaal gebied.

De wijk Klein Begijnhof - Heembeemd behoort tot de interessantste wijken in heel het land als het op stadsvernieuwing aankomt. Het gaat niet zomaar om een achtergestelde buurt, het is ook een boeiende historische wijk. De dialoog tussen oude en nieuwe architectuur wordt hier getoetst aan oude en nieuwe samenlevingsverbanden, tot stand gekomen door de vermenging van zeer verschillende bevolkingsgroepen.

Kaart 2, die de toestand weergeeft eind 1997, toont reeds een mooi opgevuld beeld. De volgende getallen geven voor de centrale straten het aantal percelen van voor de aanvang van het stadsvernieuwingproject (1970) die gerenoveerd werden of nieuwbouw kregen ten opzichte van het totaal.

Kaart 2 : Klein Begijnhof-Heembeemd

*Nieuwbouw en renovatie - toestand eind 1997
(met perceelsgrenzen voor aanvang stadsvernieuwingsproject)*

Omdat er heel wat perceelsaanpassingen gebeurden, stemt het huidige aantal panden niet meer volledig overeen met de vroegere toestand

• Bornstraatje	3 op 7
• Goswin de Stassartstraat	26 op 76
• Guldenbodemstraat	19 op 22
• Heembeemd	47 op 93
• Jodenstraat (+ Kattenbleekstraat)	41 op 78
• Klein Begijnhof	10 op 11
• Klein Begijnhof-Bogaard	21 op 24
• Nokerstraat	31 op 45
• Schuttevee	8 op 11
• Sint-Katelijnekerkhof	14 op 21
• Zelestraat	58 op 90

Totaal : 278 percelen met nieuwbouw of renovatie op een totaal van 478 of 58 %

Een wandeling door de wijk

We starten onze wandeling op een gemakkelijk bereikbare plaats: de stadsvest aan de E 19 afrit Mechelen-Noord - vlak tegenover de McDonalds aan de Centjesmuur, een overblijfsel van de oude stadsomwalling en tevens afsluitingsmuur van het Begijnhof. De kaart kan voor sommigen een nuttig instrument zijn bij het zoeken van de juiste wandelweg.

Met ons gezicht naar die Centjesmuur, wandelen we zo'n 100 m naar links en aan de verkeerslichten nemen we de eerste straat rechts : de Katelijnestraat, die naar de Grote Markt leidt en onze wijk Klein Begijnhof - Heembeemd begrenst. Na 50 m nemen we de eerste straat links, de Nokerstraat. De linker(noord)zijde wordt beheerst door 3 gebouwen : het oude klooster van de Cellebroeders, dat van de Franciscanessen en op het einde het Hof van Habsburg (dat we later aandoen). We letten even op de woning nr. 97 en op de smalle doorgang tussen de huisnummers 91 en 75 (1989, 3 woningen van de MGW, 12 miljoen frank).

We nemen de eerste straat rechts, de Guldenbodemstraat. We hebben langs de linkerzijde aandacht voor de woningen nrs. 20 en 18 (nieuwbouw door de stad) en voor de nrs. van 10 tot 2 (1990, nieuwbouw MGW). Aan de rechterzijde in nr. 3 (tussen 1 en 17 !) zien we een bejaardenhome (1987, 10 bejaardenflats, OCMW, 20 miljoen) in nieuwe materialen en kleuren. Let ook op de "plein" ruimte die gecreëerd werd tussen de nrs. 3 en 6+8.

We steken nu de dwarsstraat (Zeestraat) over en komen aan het Dymphnarium, de eerste verwezenlijking - uit 1974 - van stadsvernieuwing in de wijk. Pleinen moesten immers de bewoners uitnodigen tot meer sociale contacten. We lopen het Bornstraatje door, met op het einde rechts weeral nieuw geschapen ruimte door afbraak van enkele krotwoningen. Links zijn de huisnummers 2 en 4 (verbouwingen door de stad) en 2 A+B (nieuwbouw) alweer in orde.

Over de volgende dwarsstraat (Heembeemd) vinden we alweer een plein - met zittend naakt (door het slopen van enkele woningen en heraanleg plein door de stad, 18 miljoen). De hoeken zijn allen nieuwbouw: rechts Heembeemd nr. 65 (sloop door de stad, privé nieuwbouwproject van 6 woningen) en links De Rooster (1989, 13 bejaardenflats met dienstencentrum, OCMW, 26 miljoen)

We wandelen op het plein van het Klein Begijnhof rechtdoor. Mooie verwezenlijkingen zijn hier de nrs. 8 - 10 (verbouwingen OCMW, 5 miljoen) en 2 - 4: de Klein Begijnhof-Bogaard, waar wij binnengaan. Op het einde links en dan weer links : prachtige gerestaureerde begijnenwoningen in de nrs. 6-8-10-12 en vooral 14.

Als we via de “poort” uit het Klein Begijnhof komen, gaan we naar rechts en om de hoek van het dienstencentrum weer naar rechts de Heembeemd in. Hier hebben we aandacht voor de woningen nrs. 43 (van tuinarchitecten Claes en Humblet), 41 (1983, verbouwing MG W) en 33 - 35 (nieuwbouw door de stad). Aan de overzijde van de straat vallen de woningen nrs. 54 (1983, verbouwing MG1, 36 (- 42) (1 woonhuis met toegang tot voetgangerszone, nieuwbouw stad) en 32 - 34 (verbouwingen stad) op.

Onder nr. 36 nemen we de nieuwe doorgang naar de open binnenruimte. Rechts lopen we even door het woonproject, dat uitgaat op de Stassartstraat (nrs. 65 tot 73, 1997, 39 appartementen in het kader van Domus Flandria, kostprijs 111 miljoen frank). Aan de overzijde van de Stassartstraat zien we nog enkele mooie verwezenlijkingen door de stad op de nrs. 66, 68 en 70.

Wij wandelen nu zo’n 100 m terug en gaan dan naar rechts, waar we zien dat ook nieuwe energiebronnen hun intrede hebben gedaan : de zonnepanelen op de woning met de metalen muurbekleding (Zelestraat nr. 47).

Daarmee komen we dus in de Zelestraat. Hier hebben we aandacht voor de huisnummers 35 - 41 (2 woningen + 6

appartementen, OCMW), en aan de overzij nrs. 34 - 40 (4 woningen , MGW). Deze laatste heeft geen voordeur langs de straatzijde en tussen de nieuwe blauwe vormgeving stappen we door naar het nieuwe wooncomplex van het Duivelstraatje (1996, terrein van de stad met 8 woningen, garages en openbaar gebied, MGW, 31,5 miljoen frank).

We gaan rechtdoor naar de zijgevel van het Hof van Habsburg in de Nokerstraat. De uitgang van het Duivelstraatje (Nokerstraat nr. 27) is nieuw (stad, 3,4 miljoen). We wandelen naar rechts tot aan de Stassartstraat en gaan links het hoekje om tot aan de ingang van dit Hof van Habsburg. Op de binnenkoer overschouwen we het geheel, terwijl we doorwandelen naar de 'linkerachterhoek', waar we naast het Stadsarchief terug in de Nokerstraat komen. Bewonder nog even de verwezenlijkingen nrs. 39-41-43 (1993, terrein van de stad en nieuwbouw, door de MGW) en 51-53 (nieuwbouw door de stad). We lopen de Nokerstraat naar rechts terug af en nemen opnieuw rechts de Katelijnestraat en zo weer naar AF.

Danny Goethals

Bibliografie

- Niet gepubliceerde mededelingen van
 - de stad Mechelen,
 - stedelijke dienst voor stadsvernieuwing
 - de Mechelse Goedkope Woning
- RIM, diverse publicaties en brochures
- Knops G. (1975), Mechelen, stad en stadsgewest, Survey Mechelse stadsgewest, Instituut voor Sociale en Economische Geografie, Leuven
- Vlaeminck S. (1981), Sociale Stadsvernieuwing Concreet, Gent
- Secretariaat Stadsvernieuwingscampagne (I 98 1), Stadsvernieuwing is ieders zaak
- De Decker P, Hubeau B., Nieuwinckel S. (1996), In de ban van stad en wijk, Epo, Berchem, 268 P.

Inhoudstafel RIMNieuws 41

Editoriaal	3
RIMpels	4
Nieuw museumbeleid Mechelen	7
School Sint-Jansstraat	11
Is er nog hoop voor het Zegel?	17
Zomer- en herfst-programma Mechelenbinnenstebuiten	20
Klein Begijnhof – Heembeemd	24
Een wandeling door de wijk	35
Inhoudstafel RIMNieuws 41	39
Komende activiteiten	40

Doelstellingen RIM v.z.w.

RIM v.z.w. (Restauratie Integratie Mechelen) is een vereniging die bekommerd is om de toestand van het Mechels roerend en onroerend cultureel erfgoed.

Omdat zij vindt dat dit erfgoed niet altijd juist gewaardeerd wordt, moet er iets gedaan worden om de situatie te verbeteren.

RIM v.z.w. zal vooral aandacht hebben voor het architecturale en stedenbouwkundige patrimonium in groot Mechelen zonder daarom ander cultureel erfgoed uit te sluiten.

RIM v.z.w. wil sensibiliseren om waardevolle oude panden in stand te houden, te restaureren en te integreren. Integreren betekent ervoor zorgen dat een oud gebouw weer nuttig gebruikt wordt, weer meespeelt in de omgeving en zichzelf zo beschermt tegen verwaarlozing.

RIM v.z.w. wil niet gaan werken naast bestaande organisaties en initiatieven: het wil veeleer een gespreksforum worden, een uitwisselingsplatform bieden. Dit is absoluut nodig wil er een geloofwaardige en gecoördineerde aanpak komen.

RIM v.z.w. wil zowel het grote publiek sensibiliseren als de eigenaars van waardevolle gebouwen en de overheid. Concreet wil zij het grote publiek benaderen met een regelmatig verschijnende nieuwsbrief. Er worden contacten gezocht met eigenaars, overheid en geïnteresseerde organisaties.

Komende activiteiten

Zomerprogramma

Mechelenbinnenstebuiten

In de ban van de belle époque

zondag 2 augustus - Brusselpoort – 14:00 – 17:00

Provinciestad tussen twee wereldoorlogen

zondag 9 augustus - IJzerenleen - 14:00 – 17:00

Euforie rond 'expo 58'

zondag 16 augustus - Station - 14:00 – 17:00

Nieuwe stedelijkheid

zondag 23 augustus - Kraanbrug - 14:00 – 17:00

Zicht op de stad van morgen

zondag 30 augustus - Korenmarkt -14:00 – 17:00

Voor al deze wandelingen is reservatie gewenst (015/412708 of 015/414252). Bijdrage in de kosten: 200 F (100 F voor RIM-abonnees, leden van Stichting Vlaams Erfgoed of Vlaamse Commissie Monumentenzorg).